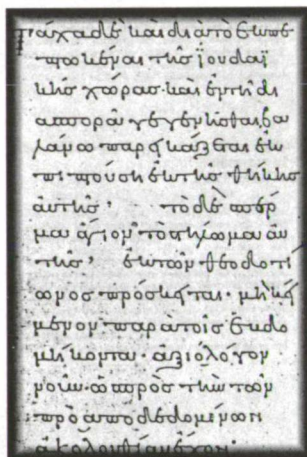

Szophoklész

1. Γυναιξί κόσμον ἢ σιγὴ φέρει.

Mulieri decus est silentium.

Hallgatás a nő ékesség.

Aj. 293.*

2. *Τί δῆτ' ἂν ἀλγοίης ἐπ' ἐξεργασμένοις;
οὐ γὰρ γένοιτ' ἂν ταῦθ' ὅπως οὐχ ᾧδ' ἔχειν.*

Quid vero te excrucias ob res confectas!
non enim fieri potest, ut haec aliter se habeant.

**De mért jajongasz most a megtörtént felett!
meg nem történtté tenni ezzel nem tudod.**

Aj. 377-378.

3. *Κάρτα τοι φιλοίκτιστοι γυνή.*

Valde sane promptum est flere femina.

A nő mindig sírásra kész.

Aj. 580.

4. *Ἄπανθ' ὁ μακρὸς κἀναρίθμητος χρόνος
φύκει τ' ἄδηλα καὶ φανέντα κρύπτεται.*

Omnia longum infinitumque tempus
promit in lucem occulta, palamque facta occulit.

**Minden titkot feltár a hosszú, végtelen
idő, s a napfényen levőket elfedi.**

Aj. 646-647.

5. *Τοῖς πολλοῖσι γὰρ
βροτῶν ἄπιστός ἐσθ' ἐταιρείας λιμήν.*

Plerisque enim hominibus infidus est amicitiae portus.

**A legtöbb embernél nagyon bizonytalan
a barátság révje.**

Aj. 683-684.

6. *Ὅτῳ δὲ μὴ τάδ' ἐστὶν ἐν γνώμῃ φίλα,
κεῖνός τ' ἐκεῖνα στεργέτω κἀγὼ τάδε.*

Si cui vero minus ista probatur sententia, is in iis, quae ipsi sunt placita,
acquiescat, et ego in meis hisce.

**S ha véleményem bárkinek nem tetszenék,
örizze meg sajátját – ezt megőrzöm én.**

Aj. 1038-1039.

7. *Οὐ γὰρ οἱ πλατεῖς
οὐδ' εὐρύνῳτοι φῶτες ἀσφαλέστατοι,
ἀλλ' οἱ φρονούντες εὖ κρατοῦσι πανταχοῦ.*

Non enim vasta mole corporis latisque humeris qui sunt viri, ii sunt tutissimi; sed qui recte sapiunt, hi vincunt ubique.

**Mert nem vállas férfiak
s széleshátúak biztonsága jár elől:
az értelmes gondolkozás győz mindenütt.**

Aj. 1250-1252.

8. *Ἐγὼ γὰρ ἀνδρὶ συγγώμῃν ἔχω
κλύνοντι φλαῦρα συμβαλεῖν ἔπη κακά.*

Equidem viro ignosco qui maledictis provocatus, maledicta regerit.

**Mert egyetértek én a férfival,
ki szitkot hallván rossz szavakkal válaszol.**

Aj. 1322-1323.

9. *Μηδ' ἡ βία σε μηδαμῶς νικησάτω
τοσόινδε μισεῖν ὥστε τὴν δίκην πατεῖν.*

Neque violentia te ullo modo vincat usque adeo odisse, ut fas susque deque habeas.

**S erőszakod ne győzzön benned annyira,
hogy gyűlöletből jogtiprásra add magad.**

Aj. 1334-1335.

10. *Τόν τοι τύραννον εὐσεβεῖν οὐ ῥάδιον.*

Pietatem ubique colere, haud facile est regi.

Királynak lenni s jámbornak – nehéz dolog.

Aj. 1350.

11. *Οὐδὲν γὰρ ἀνθρώποισιν οἶον ἄργυρος
κακὸν νόμισμ' ἐβλαστε.*

Nullum enim hominibus damnosius argento ortum est institutum.

**Mert nincs a pénznél emberek között nagyobb
Gonosz.**

Ant. 295-296.

12. Ἐκ τῶν γὰρ αἰσχροῶν λημμάτων τοὺς πλείονας
ἀτωμένους ἴδοις ἂν ἢ σεσωσμένους.

Namque ex turpibus lucris plures malo mactatos videas quam servatos.

**Çaztett jutalma
ritkán vezet haszonra, ám több kárt okoz.**

Ant. 313-314.

13. Πολλὰ τὰ δεινὰ κούδεν ἀνθρώπου δεινότερον πέλει.

Multa quidem sunt mirabilia; nihil vero homine mirabilius est.

**Sok van, mi csodálatos,
de az embernél nincs semmi csodálatosabb.**

Ant. 332.

14. Σοφόν τι τὸ μηχανόεν τέχνας ὑπὲρ ἐλπίδ' ἔχων
ποτέ μὲν κακόν, ἄλλοτ' ἐπ' ἐσθλὸν ἔρπει.

Callens, ultra quam sperari possit, certas quasdam artis
machinas, modo pravum, modo bonum sectatur.

**Ha tud valamit valaki,
mesteri bölcsset, újszerűt,
van, ki a jóra, van, ki gonoszra tör vele.**

Ant. 365-366.*

15. Ἄλλ' οὐχ ὁ χρηστὸς τῷ κακῷ λαχεῖν ἴσος.

At bonus cum malo parta sortiri non consentaneum.

Egyforma sorsot mégse nyerhet jó s gonosz.

Ant. 520.

16. Οὗτοι ποθ' οὐχθρός, οὐδ' ὅταν θάνῃ, φίλος.

Haud unquam inimicus, ne mortuus quidem, est amicus.

Az ellenségből holtában se lesz barát.

Ant. 522.

17. Οὗτοι συνέχθειν, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυν.

At non ad mutuum odium, sed ad mutuum amorem nata sum.

Gyűlölni nem születtem én, szeretni csak.

Ant. 523.

18. *Τί γάρ
γένοιτ' ἂν ἔλκος μείζον ἢ φίλος κακός;*

Qui enim maior sit dolor quam malus amicus!

A legnagyobb sebet gonosz barát üti.

Ant. 651-652.

19. *Θεοὶ φύουσιν ἀνθρώπους φρένας,
πάντων ὅς' ἐστὶ κτημάτων ὑπέρτατον.*

Dii hominibus ingenerant rationem, inter omnes quotquot sunt opes,
praestantissimam.

Az emberész az istentől való,
s ennél nagyobb kincset képzelni sem tudok.

Ant. 683-684.*

20. *Καὶ τῆς ἄγαν γὰρ ἐστί που σιγῆς βάρος.*

Etenim grave est nimium silentium.

A némaságnak is hatalmas súlya van.

Ant. 1256.

21. *Ὡς οὐκ ἂν αἰῶν' ἐκμάθοις βροτῶν, πρὶν ἂν
θάνῃ τις, οὔτ' εἰ χρηστὸς οὔτ' εἰ τῷ κακός.*

Quae sit mortalium vita te non facile pernoscere, bonane an mala
cuiquam, antequam mortuus sit.

A halandók sorsát a halál előtt
rossznak vagy jónak bélyegezni nem szabad.

Trach. 2-3.

22. *Τὸ γὰρ
νοσοῦν τι ληρεῖν ἀνδρὸς οὐχὶ σώφρονος.*

Quippe cum aegroto nugae agere, est viri non sapientis.

Értelmes ember sült bolonddal nem fecseg.

Trach. 434-435.

23. Ἄλλ' εἰπὲ πᾶν τάληθές· ὥς ἐλευθέρῳ
ψευδεῖ καλεῖσθαι κτῆρ πρόσσεστιν οὐ καλή.

At loquere quidquid veri est: ingenuo enim homini,
mendacem vocari, turpis est nota.

**A színigazat mondd! A szabad emberen
gyalázat az, ha rámondhatják, hogy hazug.**

Trach. 453-454.

24. Ἐν γὰρ πόλλ' ἂν ἐξεύροι μαθεῖν,
ἀρχὴν βραχεῖαν εἰ λάβοι μιν ἐλπίδος.

Ex uno enim ratio inveniatur multa investigandi, si parvum initium spei
capiamus.

**Egy dolog soknak a nyomára visz,
csak kis csücskénél foghassuk meg a reményt.**

OT 120-121.

25. Ἄνδρα δ' ὠφέλειν ἀφ' ᾧ
ἔχοι τε καὶ δύναιτο, κάλλιστος πόνος.

Est vero labor haud ullus homini praeclarior, quam prodesse aliis quantum
queat habeatque.

**Jót tenni, ha
módod van és erőd rá, legszebb áldozat.**

OT 314-315.

26. Ἥξει γὰρ αὐτά, κἂν ἐγὼ σιγῇ στέγω.

Palam enim sponte sua fient, licet ego tegam silentio.

Jön, ami jön, ha hallgatásba rejtem is.

OT 341.

27. Πέφευγα· τάληθές γὰρ ἰσχύουν τρέφω.

Evasi: vim enim veritatis in me habeo.

Biztonságban vagyok már: mert az igazság velem.

OT 356.

28. *Φρονεῖν γὰρ οἱ ταχεῖς οὐκ ἀσφαλεῖς.*

Nam tuti non sunt qui subita ineunt consilia.

A gyorsan ítélő nem jár biztosan.

OT 617.

29. *Τὸν ἐναγῇ φίλον μήποτ' ἐν αἰτίᾳ
σὺν ἀφανεῖ λόγῳ σ' ἄτιμον βαλεῖν.*

Amicum, qui se iurisiurandi religione obstrinxit, incerti criminis reum ne peragas, causa haud cognita.

Régi barátodat // könnyű gyanú szerint
el ne ítélj, aki // fölesküdt // híved!

OT 656-657.

30. *Τί δ' ἂν φοβοῖτ' ἄνθρωπος ὧ τὰ τῆς τύχης
κρατεῖ, πρόνοια δ' ἐστὶν οὐδενὸς σαφής;*

Quid metuat homo, cum res humanas omnes verset
Fortuna, nullius autem rei providentia certa sit?

Mit borzadozzon, féljen, aki pusztá sors
rabja s előre semmit sem lát biztosan?

OT 977-978.

31. *Πάντα μὴ βούλου κρατεῖν·
καὶ γὰρ ἐκράτησας οὐ σοὶ τῷ βίῳ ξυνέσπετο.*

Ne obtinere cuncta postules: nam quae obtinuisti antehac, non tibi in commodum vitae cesserunt.

Mindent birni ne akarj:
ami eddig a tiéd volt, nem kisért már sírodig.

OT 1522-1523.

32. *Ὅστε θνητὸν ὄντα κείνην τὴν τελευταίαν ἰδεῖν
ἡμέραν ἐπισκοποῦντα μηδέν' ὀλβίζειν, πρὶν ἂν
τέρμα τοῦ βίου περάσῃ μηδέν' ἀλγεινὸν παθῶν.*

Quare observans donec supremum illum diem videris, neminem qui mortalis natus sit beatum praedices, priusquam vitae terminum transierit nihil triste passus.

**Senki hát halandó embert, ki e földön várja még
végső napját, ne nevezzen boldognak, míg élete
kikötőjét el nem érte bánat nélkül, biztosan.**

OT 1528-1530.

33. *Νήπιος ὅς τῶν οἰκτρῶς
οἰχομένων γονέων ἐπιλάθεται.*

Non mentis est sanae, qui miserabili morte exstinctorum parentum
obliviscitur.

**Esztelen az, ki szörnyű
véget ért szüleit feledni tudja.**

El. 145-146.

34. *Ἐρροι τ' ἂν αἰδῶς
ἀπάντων τ' εὐσέβεια θνατῶν.*

Perierit pudor, et omnis simul apud mortales pietas.

**Kihalt a szégyen
s a jámborság az emberekből.**

El. 249-250.

35. *Φιλεῖ γὰρ ὀκνεῖν πράγμ' ἀνὴρ πρᾶσων μέγα.*

Solet enim cunctari qui rem arduam molitur.

Szeret habozni az, ki roppant műbe fog.

El. 320.

36. *Ἐμοὶ γὰρ ἔστω τοῦτέ μὴ λυπεῖν μόνον
βόσκημα.*

Enimvero hoc mihi, hoc tantum esto pabulum, mihi non dolorem creare.

**Az én egyetlen táplálékom az legyen,
hogy nem sértem meg lelkemet.**

El. 363-364.

37. *Πολλά τοι μικροὶ λόγοι
ἔσφηλιν ἤδη καὶ κατάρθωσαν βροτοὺς.*

Sane dicta paucula saepe iam prostraverunt, vel erexerunt homines.

**Kevés szó gyakran volt elég
halandót földreverni vagy megmenteni.**

El. 415-416.

38. *Αἰσχροῖς γὰρ αἰσχρὰ πράγματ' ἐκδιδάσκεται.*

Turpibus enim turpia docentur.

Az ocsmány példa ocsmány tettekhez vezet.

El. 621.

39. *Προνοίας οὐδέν ἀνθρώποις ἔφυ
κέρδος λαβεῖν ἄμεινον οὐδέ νοῦ σοφοῦ.*

Nihil hominibus utilius contingere potest prudentia et mente sana.

**Ember számára nem terem
nagyobb kincs, mint a gondos, józan értelem.**

El. 1015-1016.

40. *Εἰκὸς γὰρ ἐγχειροῦντα καὶ πράσσειν κακῶς.*

Mali enim incepti par est consimilem esse exitum.

Ki rossz tettekre kész, hamar rossz sorsra jut.

El. 1026.

41. *Ἡ δεινὸν εὖ λέγουσαν ἐξαμαρτάνειν.*

Mirum est profecto bene dicentem perverse agere.

Be szörnyű, hogyha jó a szó, de rossz a tett.

El. 1039.

42. *Βουλῆς γὰρ οὐδέν ἐστίν ἔχθιον κακῆς.*

Consilio enim nihil est odiosius malo.

A rossz tanácsnál semmi sincs förtelmesebb.

El. 1047.

43. *Ἐγὼ μὲν οὐς ἂν τῶν λόγων ἀλγῶ κλύων,
... τοῦσδε καὶ πράσσειν στυγῶ.*

*Ego vero ... dicta quae audire indignor, eadem
etiam facere odi.*

**Aminek már a puszta hallomása bánat,
azt gyűlölöm megtenni.**

Philoct. 86-87.

44. Βούλομαι δ' ... καλῶς
δρῶν' ἐξαμαρτεῖν μάλλον ἢ νικᾶν κακῶς.

Malo autem ... honesta faciendo spe excidere,
quam turpi facto vincere.

**Inkább egy szép cselekedettel vétsem el
a célokat, mintsem, hogy győzzek, aljasul.**

Philoct. 94-95.

45. Ἀιδρὸς τοι τὸ μὲν ἐν δίκαιον εἰπεῖν,
εἰπόντος δέ μὴ φθονεράν
ἐξῶσαι γλώσσας οὐδύναι.

Viri est, quod bene iustum dicere, sed cum dixerit,
non invidiosa cita acerba promere lingua.

**Szóljon mindig az ember igazságot,
mégsem úgy kimondva, hogy az
másan izzó, mely sebet üt.**

Philoct. 1140-1142.

46. Πολλὰ δ' ἀπειλαὶ πολλὰ δὴ μάτην ἔπη
θυμῷ κατηπείλησαν, ἀλλ' ὁ νοῦς ὅταν
αὐτοῦ γένηται, φροῦδα τ' ἀπειλήματα.

Multae iam minae multa inania per iram minatae sunt; sed quando mens
ad se redit, evanidae abeunt minaciae.

**Sok fenyegetés sok haszontalan beszéd.
Indulatból jön, és ha újra a magunk
ura vagyunk, felejtve a fenyegetés.**

OC 658-660.

47. Χωρὶς τὸ τ' εἰπεῖν πολλὰ καὶ τὰ καίρια.

Aliud est multa loqui, aliud, opportuna.

Sokat vagy jól beszélni két külön dolog.

OC 808.

48. Τοῖς τοι δίκαιοις χ'ὼ βραχὺς νικᾷ μέγαν.

Iusta in causa tenuis etiam magnum vincit.

Erőst legyőz a gyenge, ha vele a jog.

OC 879.

49. *Τὰ γὰρ δόλω
τῷ μὴ δικάϊῳ κτήματ' οὐχὶ σώζεται.*

Dolo enim malo acquisita stabilia non manent.

**Jogtalan
szerzett kincseket megőrizni nem lehet.**

OC 1026-1027.

50. *Λιπαρεῖν γὰρ οὐ καλὸν
δίκαια προσχρῆζουσιν.*

Non enim diu decet obsecrare, qui iusta petunt.

**Nem volna illő, hogy soká
kérjen, ki jogosat kér.**

OC 1201-1202.*

51. *Μὴ φῶναι τὸν ἅπαντα μικρὰ λόγον· τὸ δ', ἐπεὶ φανῇ,
βῆναι κείθεν ὅθεν περ ἔκει,
πολὺ δεύτερον, ὥς τάχιστα.*

Natum non esse, sortes vincit alias omnes: longe autem proxima est, ubi
quis in lucem editus fuerit, eodem redire, unde venit, quam ocissime.

**Nem születni a legnagyobb a boldogság, de a második
megszületve hamar megint
visszasüllyedni ahonnan jöttünk.**

OC 1226-1128.

---

* Lásd a Bibliográfia bevezető megjegyzéseit (173 o.)!